

Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerde akran desteği yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkiler mi?

© Sevgi Demir Çam¹, © Emre Erkal², © Bedriye Cansu Demirkıran³

¹ Artvin Çoruh Üniversitesi Şavşat Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı Pr, Artvin, Türkiye.

² Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı Pr. Artvin, Türkiye.

³ Artvin Çoruh Üniversitesi Artvin Meslek Yüksekokulu Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Pr. Artvin, Türkiye.

Öz

Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerde akran desteği yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkiler mi?

Amaç: Bu çalışma yaşlı bakım programında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını, akran desteğini etkileyen faktörleri belirlemek ve akran desteğinin yaşlı ayrımcılığına yönelik etkisini değerlendirmek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı olarak yürütülen bu çalışma bir üniversitenin iki farklı birimindeki yaşlı bakımı programında öğrenim gören 223 öğrenci ile yapıldı. Araştırma verilerinin toplanmasında öğrenci tanılama formu, yaşlı ayrımcılığı tutum ve akran desteği ölçekleri kullanıldı. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, pearson korelasyon analizi ve linear regresyon analizi kullanıldı.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalamasının 20.92 ± 2.01 , yaşlı ayrımcılığı tutum puan ortalamasının 81.27 ± 13.12 , akran desteği puan ortalamasının 44.78 ± 12.53 olduğu tespit edildi. Yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ile akran desteği puanı arasında pozitif yönlü anlamlı korelasyon olduğu saptandı ($r=0.139$, $p=0.038$). Akran desteği puanının tutum puanı üzerinde düşük düzey yordayıcı olduğu bulundu.

Sonuç: Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu, akran desteğinin orta düzey olduğu ve akran desteği fazla olan öğrencilerin daha olumlu bir tutum sergiledikleri bulundu. Akran desteğinin düşük düzeyde yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkilediği bulundu.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı Ayrımcılığı, Tutum, Akran Desteği, Yaşlı Bakımı Programı, Öğrenci

Abstract

Does peer support affect attitude towards ageism in students studying in elderly care program?

Objective: This study was carried out to determine the attitudes of students studying in the elderly care program towards ageism, the factors affecting peer support, and to evaluate the effect of peer support on ageism.

Method: This descriptive study was conducted with 223 students studying in the elderly care program of two different units of a university. Student information form, Ageism Attitude Scale and Peer Support Scale were used in collecting the study data. Independent sample t-test, One-Way ANOVA, Pearson Correlation analysis and linear regression analysis were used to evaluate the data.

Results: It was found that mean age of the students was 20.92 ± 2.01 , mean ageism attitude scale score was 81.27 ± 13.12 , mean peer support scale score was 44.78 ± 12.53 . A positive and significant correlation was found between the ageism attitude score and the peer support score ($r=0.139$, $p=0.038$). Peer support score was found to be a low predictor of attitude score.

Conclusion: It was found that students had positive attitudes towards ageism, moderate level of peer support and students with higher peer support showed a more positive attitude. It was found that peer support had a low effect on attitude towards ageism

Keywords: Ageism, Attitude, Peer Support, Elderly Care Program, Student

Nasıl Atıf Yapmalı: Demir S, Erkal E, Demirkıran B. Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerde akran desteği yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkiler mi? MKÜ Tıp Dergisi. 2022;13(46):203-210. <https://doi.org/10.17944/mkutfd.1020621>

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Sevgi Demir Çam, Artvin Çoruh Üniversitesi Şavşat Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı Pr, Artvin, Türkiye

Email: sevgidemir91@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9728-4294

Geliş/Received: 8 Kasım 2021

Kabul/Accepted: 28 Şubat 2022

GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde yaşlanan nüfusun oranı önemli ölçüde artmaktadır (1,2). Dünya genelinde 2015-2050 yılları arasında yaşlı nüfusun oranının iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir (2). Ülkemizde ise Türkiye İstatistik Kurumu 2020 yılındaki verilere göre son beş yılda yaşlı nüfusun oranının %22.5 arttığı, yaşlı nüfusun oranının %9.5 olduğu ve yaşlı nüfusun %44.2'sini erkek nüfusu, %55.8'ini kadın nüfusu olduğu belirtilmektedir (1).

Barınma, yeterli gelir elde etme, sağlık harcamalarının karşılanması ve iş olanaklarının sağlanması gibi sorunlar yaşlı nüfusun artması ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Yaşlanma sürecinde bireylerin bağımlılıklarının artmasından dolayı fiziksel, psikolojik ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan sorunlardan dolayı yaşlı bireylere olan bakış açısı etkilenmektedir. Değişen bakış açısı toplumdaki bireylerin tutum ve davranışlarına yansımakta ve yaşlı ayrımcılığı kavramının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (3). Robert Butler tarafından ilk defa 1969 yılında dile getirilen yaşlı ayrımcılığı kavramı 'bir yaş grubunun diğer bir yaş grubuna önyargısı' olarak betimlenmiştir (4). Butler bu kavramı geliştirerek insanlara yaşlı oldukları için uygulanan düzenli stereotipleme ve ayrımcılık süreci olarak tanımlamıştır. Butler'e göre yaşlı ayrımcılığı cinsiyetçilik ve ırkçılıktan sonra üçüncü büyük ayrımcılıktır. (5) İnsanlara yaşlarına dayalı olarak yapılan stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık olarak tanımlanan yaşlı ayrımcılığı her yaş grubunu etkileyebilmektedir (6). Yaşlı ayrımcılığının toplumda yaygın olarak görüldüğü ve bir toplumun birçok farklı alanını etkilediği ifade edilmekte olup yaşlı ayrımcılığındaki olumsuz tutumlar, yaşlıların fiziksel ve duygusal yaşam kalitesini etkileyebilmektedir (7). Yaşlı ayrımcılığının toplumlar ve kültürler arasında çeşitli biçimlerde kendini gösterebildiği belirtilmektedir (8). Yaş ayrımcılığının küresel bir kriz olduğu düşünüldüğünde, farklı ulusal ve kültürel bağlamlara uyarlanmış müdahaleler geliştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır (9).

Sağlık çalışanlarının yaşlılara yönelik tutumları yaşlı bireylere verilen sağlık hizmetlerinin kalitesini ve ilerleyişini etkilemektedir (3). Yaşlı ayrımcılığının olduğu durumlarda yaşlı bireylerin sağlıklarının olumsuz yönde etkilendiği tespit edilmiştir (10).

Akran desteği, "saygı, paylaşılan sorumluluk ve neyin yararlı olduğu konusunda karşılıklı anlaşma temel ilkelerine dayanan bir yardım alma ve verme sistemi" olarak tanımlanmıştır (11). Aynı yaş grubundaki bireylerin akran grubuna ilişkin etkileşimlerinden dolayı akran desteğine yönelik davranışların kültürlerine uygun değerlendirilmesi gerekmektedir (12). Akran grubunun birbirleriyle etkileşim içinde olması sağlık sisteminde öğrencilerin teorik ve uygulamalı derslere ilişkin oryantasyonunu, öğrenmelerini kolaylaştırabilir. Akran desteği ile öğrencinin yardım

konusunda becerilerini kullanarak arkadaşlarına ve yetişkin bireylere yardımcı olması amaçlanmaktadır (13).

Artan yaşlı nüfusa yönelik sağlık, bakım ve sosyal hizmetler giderek artmaktadır. Türkiye'de yaşlı nüfusun artması toplumsal değişimlerin olması profesyonel yaşlı bakım hizmetlerine yönelik ihtiyacı arttırmaktadır. Yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinin sunulmasında yaşlı bakım elemanları bakımın kalitesinin artırılmasında oldukça önemli bir yer tutmaktadır (14). Sağlık personellerinin yaşlı bireye yönelik tutumlarının verdikleri sağlık hizmeti üzerine etkisinin olduğu göz önüne alındığında (3) yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı üzerine tutumunun incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Akran desteğinin tanımı göz önüne alındığında öğrencilerin kendi arasındaki iletişim ve yardımlaşma davranışlarının mesleki gelişimlerine ve yaşlı ayrımcılığına olan etkisinin değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle yaşlı bakımı gibi yaşlı sağlığı ve bakımı üzerinde eğitim müfredatını oluşturmuş programlarda bu düşünce daha önemli bir yer tutmaktadır. Literatürde akran desteğinin farklı öğrenci gruplarında duygusal zeka (15), öğrenme stilleri (16), akademik başarı (17) gibi alanlarla ilişkisini inceleyen çalışmalara rastlanılmış olup yaşlılık bağlamında akran desteği ile yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmadı. Bu çalışma yaşlı bakım programında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını, akran desteğini etkileyen faktörleri belirlemek ve akran desteğinin yaşlı ayrımcılığına yönelik etkisini değerlendirmek amacıyla yapıldı.

Araştırma soruları;

Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerin akran desteği nasıldır ve etkileyen faktörler nelerdir?

Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları nasıldır ve etkileyen faktörler nelerdir?

Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerde akran desteği yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkiler mi?

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi, Evreni ve Örneklemi

Bu tanımlayıcı araştırmanın evrenini Artvin Çoruh Üniversitesine bağlı yaşlı bakımı programlarında öğrenim gören 237 öğrenci oluşturdu. Araştırmaya yaşlı bakımı programında öğrenim gören, 18 yaşından büyük olan, herhangi bir iletişim problemi bulunmayan ve çalışmaya katılmaya istekli olan öğrenciler dahil edildi. Bilinen evrenden herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmemiş olup araştırma kriterlerine uygun toplam 223 öğrenci ile çalışma tamamlandı. Araştırmaya katılım oranı %94.09 olarak belirlendi.

Verilerin Toplanması

Veriler 27 Nisan 2020- 11 Mayıs 2020 tarihleri arasında Google forms üzerinden internet ortamında oluşturulan veri toplama linki aracılığı ile online (WhatsApp) olarak toplandı. Öğrenciler online olarak bilgilendirildi ve onamları alındı. Anket şifrelenerek öğrencilerin araştırmaya tekrarlı girişleri engelledi. Veri toplama linkine erişim araştırma aşamalarının yapıldığı tarihler arasında 15 gün süre ile açık bırakıldı. Daha sonra veri toplama linkine erişim engellendi. Araştırmada, Öğrenci Tanılama Formu, Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği ve Akran Desteği ölçeğinin doldurulması yaklaşık 15-20 dakika sürmekteydi.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamak için Öğrenci Tanılama Formu, Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği ve Akran Desteği Ölçeği kullanılmıştır.

Öğrenci Tanılama Formu: Araştırmacılar tarafından literatür verileri (18-20) doğrultusunda hazırlanan ve öğrencilerin kişisel özellikleri, alışkanlıkları ve yaşlı bireye yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan 13 sorudan oluşmaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği: Ölçek Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu (21) tarafından yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumu belirlemek amacıyla 23 madde ve 5'li likert yapısında geliştirilmiş olup yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık ve yaşlının yaşamını sınırlama olmak üzere 3 alt boyutu içermektedir. Ölçekteki 2,4,6,7,8,9,13,20,23. maddeler olumlu tutumu; diğer maddeler ise olumsuz tutumu yansıtmaktadır. Ölçek toplam puanı hesaplanırken olumlu tutum puanları olduğu gibi, olumsuz tutum cümleleri ise ters kodlanarak aritmetik olarak toplanmaktadır. Ölçekten minimum 23, maksimum 115 puan alınmakla birlikte puan arttıkça tutum daha olumlu olmaktadır. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.80 olarak bulunmuş olup bu çalışmada ise 0.74'dür.

Akran Desteği Ölçeği: Öğrencilerin birbiri ile yardımlaşma davranışlarını değerlendirmek için Kuo ve ark. (22) tarafından geliştirilmiş olup Çalışkan ve Çınar (13) tarafından geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 17 madde ve 4'lü likert yapısından meydana gelmekte; akademik yardım, fiziksel yardım ve duygusal yardım olmak üzere 3 alt boyutu içermektedir. Ölçekten minimum 17 maksimum 68 puan alınabilmektedir. Ölçek puanı bütün maddelerin aritmetik toplamına eşittir ve puan arttıkça akran desteği düzeyi artmaktadır. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.93 olarak bulunmuş olup bu çalışmada ise 0.94'dür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri SPSS 23 paket programında yapıldı. Veriler yüzdeler, ort \pm ss ile gösterildi ve $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı kabul edildi. Verilerin dağılımının normal olup olmadığını değerlendirmek için Skewness ve Kurtosis (+1.5, -1.5) analizleri kullanıldı (23). Normal dağılan ikili değişkenlerin yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ve akran desteği puanı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde bağımsız örneklem t test, ikiden fazla normal dağılan değişkenlerin yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ve akran desteği puanı ile arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde tek yönlü varyans analizi kullanıldı. Yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ile akran desteği puanı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için pearson korelasyon analizi ve linear regresyon (kurulan regresyon modelinde bağımsız değişken akran desteği puanı, bağımlı değişken yaşlı ayrımcılığı tutum puanı) kullanıldı.

BULGULAR

Araştırmada yer alan öğrencilerin yaş ortalamasının 20.92 ± 2.01 olduğu, %73.1'inin kadın olduğu, %55.6'sının 1.sınıfta öğrenim gördüğü, %66.4'ünün şehirde büyüdüğü, %22.9'unun geniş ailede yaşadığı, %14.3'ünün çalıştığı, %35.9'unun sigara ve %9'unun alkol kullandığı tespit edildi (Tablo 1).

Yaşlı bakım öğrencilerinin %51.6'sının daha önce yaşlı bir bireyle yaşadığı, %71.7'sinin düzenli olarak yaşlı bir birey ile görüştüğü, %66.8'inin daha önce yaşlı bir bireye bakım verdiği, %75.3'ünün yaşlı bir birey ile çalışmayı istediği ve %74'ünün yaşlı bakımı bölümünü isteyerek tercih ettiği bulundu (Tablo 1).

Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ve alt boyut puanları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Geniş ailede yaşayan öğrencilerin tutum puan ortalamasının çekirdek ailede yaşayan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edildi ($p < 0.05$). Daha önce yaşlı bir birey ile yaşayan öğrencilerin tutum puan ortalamasının yaşamayan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulundu ($p < 0.01$). Ayrıca yaşlı bir birey ile düzenli görüşen öğrencilerin tutum puan ortalamasının görüşmeyen öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görüldü ($p < 0.001$).

Daha önce yaşlı bir bireye bakım veren öğrencilerin tutum puan ortalamasının bakım vermeyen öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edildi ($p < 0.001$). Yaşlı bir birey ile çalışmak isteyen öğrencilerin tutum puan ortalamasının çalışmak istemeyen öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edildi ($p < 0.001$). Yaşlı bakımı programını isteyerek tercih eden öğrencilerin tutum puan ortalamasının isteyerek tercih etmeyen öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edildi ($p < 0.001$) (Tablo 1).

Tablo 1. Yaşlı bakım öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumu ve akran desteğini etkileyen faktörler (n=223)

Tanımlayıcı Özellikler		n	%	Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Puanı ort±ss	p değeri	Akran Desteği Puanı ort±ss	p değeri
Cinsiyet	Erkek	60	26.9	79.26±13.81	p = 0.165 ^a	46.86±12.43	p = 0.132 ^a
	Kadın	163	73.1	82.01±12.82		44.01±12.52	
Öğrenim Gördüğü Sınıf	1. Sınıf	124	55.6	81.14±13.16	p= 0.866 ^a	43.49±11.84	p = 0.086 ^a
	2.Sınıf	99	44.4	81.44±14.34		46.39±13.23	
Büyüdüğü Yer	Şehir	148	66.4	82.18±12.76	p = 0.260 ^b	44.50±12.49	p = 0.198 ^b
	Kasaba	18	8.1	77.38±11.99		40.83±8.92	
	Köy	57	25.5	80.15±14.25		46.73±13.39	
Aile Tipi	Çekirdek Aile	172	77.1	80.42±14.07	p = 0.023 ^a	44.48±12.79	p = 0.524 ^a
	Geniş Aile	51	22.9	84.15±10.85		45.76±11.68	
Çalışma Durumu	Çalışıyor	32	14.3	83.96±13.54	p = 0.211 ^a	46.40±12.71	p = 0.429 ^a
	Çalışmıyor	191	85.7	80.82±13.03		44.50±12.61	
Sigara Kullanımı	Evet	80	35.9	78.95±14.40	p = 0.059 ^a	44.10±13.66	p = 0.546 ^a
	Hayır	143	64.1	82.58±12.20		45.16±11.88	
Alkol Kullanımı	Evet	20	9	74.70±16.17	p = 0.066 ^a	36.15±9.81	p = 0.001 ^a
	Hayır	203	91	81.92±12.64		45.63±12.47	
Daha önce yaşlı bir birey ile yaşama	Evet	115	51.6	83.82±10.14	p = 0.003 ^a	45.78±11.88	p = 0.219 ^a
	Hayır	108	48.4	78.56±15.27		43.71±13.16	
Yaşlı bir birey ile düzenli görüşme	Evet	160	71.7	84.14±9.12	p = 0.000 ^a	45.35±12.23	p = 0.280 ^a
	Hayır	63	28.3	74.00±18.11		43.33±13.26	
Daha önce yaşlı bir bireye bakım verme	Evet	149	66.8	84.52±10.18	p = 0.000 ^a	45.61±13.11	p = 0.157 ^a
	Hayır	74	33.2	74.74±15.76		43.09±11.17	
Yaşlı bir birey ile çalışmayı isteme	Evet	168	75.3	84.66±9.70	p = 0.000 ^a	46.05±13.03	p = 0.003 ^a
	Hayır	55	24.7	70.92±16.48		40.89±9.99	
Yaşlı bakım programını isteyerek tercih etme	Evet	165	74.0	83.79±10.99	p = 0.000 ^a	46.52±11.67	p = 0.001 ^a
	Hayır	58	26.0	74.12±15.89		39.82±13.65	

a= independent sample t test, b= One-Way Anova, ort = ortalama, ss = standart sapma
p<0.05 düzeyinde anlamlı kabul edilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördükleri sınıf, büyüdüğü yer, çalışma durumu, sigara kullanımı ve alkol kullanımına göre tutum puan ortalamasının farklılık göstermediği bulundu ($p>0.05$) (Tablo 1).

Öğrencilerin akran desteği puanı ve alt boyut puanları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ve alt boyut puanları ile akran desteği puanı ve alt boyut puanları

	n	Min	Maks	Ort	SS
Yaşının Yaşamını Sınırlama Alt Boyutu	223	14	45	34.65	6.33
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	223	8	40	28.87	7.35
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	223	7	29	17.75	4.73
Yaşlı Ayrımcılığı Tutum puanı	223	41	110	81.27	13.12
Fiziksel Yardım	223	9	36	23.99	6.87
Akademik Yardım	223	4	16	10.47	3.24
Duyusal yardım	223	4	16	10.30	3.31
Akran Desteği Puanı	223	17	68	44.78	12.53

n: frekans Min: Minimum Maks: Maksimum
Ort: Ortalama SS: Standart Sapma

Alkol kullanmayan öğrencilerin akran desteği puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edildi ($p<0.01$).

Yaşlı bir birey ile çalışmak isteyen öğrencilerin akran desteği puan ortalamasının çalışmak istemeyen öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edildi ($p<0.01$). Yaşlı bakımı programını isteyerek tercih eden öğrencilerin akran desteği puan ortalamasının isteyerek tercih etmeyen öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edildi ($p<0.01$) (Tablo 1).

Öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördükleri sınıf, büyüdüğü yer, aile tipi, çalışma durumu, sigara kullanımı, daha önce yaşlı bir birey ile yaşama, yaşlı bir birey ile düzenli görüşme ve daha önce yaşlı bir bireye bakım verme durumlarına göre akran desteği puan ortalamasının farklılık göstermediği tespit edildi ($p>0.05$) (Tablo 1).

Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ile akran desteği puanı arasında çok zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir korelasyon olduğu bulundu ($r = 0.139$, $p=0.038$) (Tablo 3).

Tablo 3. Yaşlı bakım öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum puanı ve akran desteği puanı arasındaki ilişki

	Akran Desteği Puanı
Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Puanı	$r = 0.139$ $p = 0.038^*$

$r =$ pearson korelasyon analizi
* $p<0.05$

Yaşlı ayrımcılığı tutum puanı ile akran desteği puanı arasında kurulan lineer regresyon modelinin anlamlı olduğu tespit edildi. Öğrencilerin akran desteği puanı ile yaşlı ayrımcılığı tutum puanı arasında düşük düzeyde önemli bir ilişki olduğu saptandı ($R=.39$, $R^2 =.019$, $p<0.05$). Akran desteği yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutum varyansının %2'sini açıklamaktadır. Standartize edilmiş regresyon katsayısına göre akran desteği değişkeninin yaşlı ayrımcılığı tutum değişkeni üzerinde düşük düzeyde önemli bir yordayıcı olduğu tespit edildi ($B=.146$, $\beta =.139$ $p=0.038$) (Tablo 4).

Tablo 4. Akran desteğinin yaşlı ayrımcılığı üzerine etkisini gösteren regresyon analizi

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	74.759	3.243		23.054	0.000
Akran Desteği	0.146	0.070	0.139	2.087	0.038

$R = 0.139$ $R^2 = 0.019$ $p = 0.038$

TARTIŞMA

Çalışmamızda öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu, akran desteğinin orta düzey olduğu ve akran desteği yüksek olan öğrencilerin daha olumlu bir tutum sergiledikleri bulundu. Akran desteğinin düşük düzeyde yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkilediği bulundu. Çalışmamıza benzer şekilde yaşlı bakımı öğrencileri (24,25), hemşirelik öğrencileri (18) ve tıp öğrencileri (26) ile yapılan çalışmalar yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu bir tutum yansıtmışlardır. Çalışmamızın aksine Ürdün'deki hemşirelerle yapılan kesitsel bir çalışma hemşirelerin yaşlı bireylere karşı olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermiştir (27). Literatürde sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerle yapılan çeşitli çalışmalarda çalışmamıza benzer şekilde öğrencilerin orta düzey akran desteğine sahip olduğu bulunmuştur (17,28-30). Elde edilen sonuçların literatür verisi ile uyumlu olduğu görülmektedir. Türk kültüründe yaşlı bireylere duyulan saygı ve merhamet kaynaklı yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutumlar sergilenebileceği belirtilmektedir (18). Sağlık ile ilgili bölümlerin daha çok uygulamaya dayanması ve öğrencilerin sürekli mesleki eğitimlerinde bir arada bulunup birbirleri ile yaşlılık alanında fikir alışverişinde bulunmalarından

dolayı yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutum sergileyen öğrencilerde akran desteğinin daha yüksek olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda geniş ailede yaşayan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri bulundu. Sağlık ile ilgili bölümlerde eğitim gören gençlerin 65 yaş ve üzeri bireylere karşı tutumlarını değerlendirmek için yapılan bir çalışmada çalışmamıza paralel olarak geniş ailede yaşayan öğrencilerin daha olumlu bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur (31). Çalışmamızın aksine yaşlı bakımı ve hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapılan çeşitli çalışmalarda yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumun aile tipine göre farklılık göstermediği bulunmuştur (18,24,32). Geniş ailede yaşayan bireylerin tutumlarının olumlu olmasının yaşlı bireyler ile aile ortamında daha çok vakit geçirmelerinden kaynaklı olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda alkol kullanmayan öğrencilerin akran desteğinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan bir çalışmada akran destek programının alkol ve madde kullanımı üzerinde iyileştirici etkisinin olduğu bulunmuştur (33). Kaliteli akran ilişkilerinin eksikliği veya bozukluğunun alkol kullanımını kolaylaştırabileceği belirtilmektedir (34).

Çalışmamızda daha önce yaşlı bir birey ile yaşayan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik daha olumlu tutumlarının olduğu bulundu. Çalışmamıza benzer şekilde yaşlı bir birey ile yaşayan gençlerin (35) ve sağlık çalışanlarının (36) daha olumlu bir tutum sergiledikleri bulunmuştur. Çalışmamızın aksine yaşlılar ile aynı evde yaşayan ve yaşamayan yaşlı bakımı öğrencileri (25) ile yaşlı birey ile yaşama deneyimi olan ve olmayan gençler arasında tutum açısından farklılık olmadığı bulunmuştur (37). Çalışmamızdaki öğrencilerin yaşlılarla zaman geçirmesi, yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutumların kazanılmasını sağlamış olabilir.

Yaşlı bir birey ile düzenli görüşen öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri bulundu. Ayda bir defadan fazla büyük annesi ve büyük babası ile görüşen öğrencilerin daha olumlu bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur (38). Yapılan bir çalışmada arkadaşlık ve gönüllü deneyimler yoluyla yaşlılarla daha fazla temas kuran öğrencilerin yaşlılarla çalışmaya karşı daha olumlu tutuma sahip olduğu görülmüştür (39). Nesiller arası etkileşimlerin yaşlı bireylere yönelik tutumları geliştirdiğine inanılmaktadır (40). Çalışmamızdaki öğrencilerin yaşlı bireylerle geçirdikleri zamanın ve sıklıklarının artmasıyla yaşlılarla daha fazla paylaşımda bulunup daha olumlu tutum sergiledikleri söylenebilir.

Daha önce yaşlı bir bireye bakım veren öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri bulundu. Çalışmamıza paralel yaşlı bireylere bakım verme

deneyimi olan hemşirelik öğrencilerinin daha olumlu bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur (19). Çalışmamızın aksine hemşirelik öğrencilerinde klinikte yaşlı bakımı ile uygulama yapma durumlarının tutum üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur (20). Daha önce yaşlı bir bireye bakım verme deneyiminin, yaşlı bakımı öğrencilerinin tutumu üzerinde olumlu bir yansımalarının olduğu görülmektedir. Öğrenciler bakım verdikleri yaşlı bireyin ihtiyaçlarının karşılanması konusunda destek olmaları ile duygusal bağlarını güçlendirip daha olumlu tutum sergilediklerini düşünmekteyiz.

Yaşlı bir bireyle çalışmak isteyen öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri ve akran desteklerinin daha yüksek olduğu bulundu. Çalışmamıza benzer şekilde yapılan çeşitli çalışmalar yaşlı bireyle çalışmak isteyen öğrencilerin daha olumlu bir tutum sergilediklerini göstermiştir (19,32). Çalışmamızdan farklı olarak hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise yaşlı bir birey ile çalışma isteğinin tutuma etki etmediği bulunmuştur (20). Akran desteğinin paylaşılan sorumluluk ve neyin yararlı olduğu konusunda karşılıklı anlaşma temel ilkelerine dayanan bir yardım alma ve verme sistemi olarak tanımlandığı (11) göz önüne alındığında bu durumun yaşlı bakımı öğrencilerinin tutumu üzerinde olumlu bir etki yarattığı düşünülmektedir.

Yaşlı bakımı programını isteyerek tercih eden öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri ve akran desteklerinin daha yüksek olduğu bulundu. Kore'deki hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada bölümden memnuniyetin yaşlı bakımına olan isteklilik üzerinde önemli etkisinin olduğu bulunmuştur (41). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada mesleği isteyerek seçme durumuna göre yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumun farklılık gösterdiği bulunmuştur (20). Hemşirelik ve ebellek öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrenim gördüğü bölümü, kendisine yakın olduğu için seçtiğini ifade eden ve öğrenim gördükleri bölümden memnun olan öğrencilerin akran desteğinin daha fazla olduğu bulunmuştur (30). Yaşlı bakım bölümünü isteyerek tercih edenlerin yaşlı bireylere daha ilgili olduğu, onların ihtiyaçlarını karşılamaktan haz duyduğu ve sempatik yaklaşımları daha olumlu tutum sergilenmesini sağlayabilir. Bölümünü isteyerek tercih eden öğrencilerin fiziksel ve duygusal olarak sınıf ortamında kendilerini iyi hissettikleri düşünüldüğünde bu durumun akran desteği üzerinde olumlu çıktılarının olabileceği söylenebilir.

Çalışmamız yaşlı bakımı programında öğrenim gören 223 öğrenci ile sınırlı olup elde edilen sonuçlar tüm yaşlı bakımı programı öğrencilerini ve farklı programlarda öğrenim gören diğer öğrencileri yansıtmamaktadır. Bu durum çalışmamızın sınırlılığıdır. Farklı programlarda öğrenim gören daha farklı sayıdaki örneklem gruplarını içeren öğrenciler ile çalışmanın tekrarlanması önerilmektedir.

SONUÇ

Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu, akran desteğinin orta düzey olduğu ve akran desteği fazla olan öğrencilerin daha olumlu bir tutum sergiledikleri bulundu. Akran desteğinin düşük düzeyde yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu etkilediği bulundu. Yaşlı bir birey ile çalışmayı isteyen ve yaşlı bakımı programını isteyerek tercih eden öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik daha olumlu bir tutum sergiledikleri ve akran desteklerinin daha yüksek olduğu bulundu. Ayrıca geniş ailede yaşayan, daha önce yaşlı bir birey ile yaşayan, yaşlı bir birey ile düzenli görüşen, daha önce yaşlı bir bireye bakım veren öğrencilerin daha olumlu bir tutuma sahip oldukları ve alkol kullanmayan öğrencilerin ise akran desteğinin daha yüksek olduğu bulundu.

Araştırma sonuçları doğrultusunda yaşlı sağlığı ile ilgilenecek olan sağlık profesyoneli adaylarının farkındalığını arttırmak için eğitim ve yaşlı bireyler ile birlikte yapabilecekleri etkinlikler planlanmalı ayrıca akran desteğini arttırmaya yönelik öğrencilerin birbirleri ile beraber çalışabileceği uygun ortamların sağlanması ve farklı programlarda öğrenim gören öğrencilerin oluşturduğu bir örneklem ile çalışmanın tekrarlanması önerilmektedir.

BİLDİRİMLER**Değerlendirme**

Dış danışmanlarca değerlendirilmiştir

Çıkar Çatışması

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

Etik Beyan

Bu çalışma için Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan Kurulundan 15.04.2020 tarih ve E.4931 sayılı yazı ile izin alınmış olup Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Yazarlık Katkısı

Fikir: SDÇ, EE, BCD, Tasarım: SDÇ, EE, BCD, Gözetim: SDÇ, EE, BCD, Finansman: Araç gereç: Veri toplama ve işleme: SDÇ, EE, BCD, Analiz ve yorumlama: SDÇ, EE, BCD, Literatür tarama: SDÇ, EE, BCD, Yazma: SDÇ, EE, BCD

KAYNAKLAR

1. TÜİK. İstatistiklerle yaşlılar. [İnternet]. 2020. (Erişim tarihi: 18.06.2021) Available from: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227>.
2. WHO [İnternet]. [Updated: 5 February 2018]. (Erişim tarihi: 18.06.2021) Available from: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>.
3. Bulut E, Çilingir D. Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik bakımına yansımaları. TAF Prev Med Bull. 2016;15(5): 446-449. <https://doi.org/10.5455/pmb.1-1453803809>
4. Butler RN. Age-ism: another form of bigotry. The Gerontologist. 1969;9(4): 243-246.
5. Butler RN. Ageism: a foreword. Journal of Social Issues. 1980;36(2): 8-11. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1980.tb02018.x>
6. Officer A, Núñez VF. A global campaign to combat ageism. Bull World Health Organ. 2018;96(4): 295-296. <https://doi.org/10.2471/BLT.17.202424>.
7. Wicklin VSA. Ageism in nursing. Plast Surg Nurs. 2020;40(1): 20-24. <https://doi.org/10.1097/PSN.0000000000000290>
8. Kagan SH, Torres GM. Ageism in nursing. J Nurs Manag. 2015;23(5): 644-650. <https://doi.org/10.1111/jonm.12191>
9. Burnes D, Sheppard C, Jr HRC, Wassel M, Cope R, Barber C, et al. Interventions to Reduce Ageism Against Older Adults: A systematic review and meta-analysis. Am J Public Health. 2019;109(8): e1-e9. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2019.305123>
10. Chang ES, Kanno S, Levy S, Wang SY, Lee JE, Levy BR. Global reach of ageism on older persons' health: A systematic review. PloS One. 2020;15(1): e0220857. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220857>
11. Mead S, Hilton D, Curtis L. Peer support: a theoretical perspective. Psychiatr Rehabil J. 2001;25(2): 134-141. <https://doi.org/10.1037/h0095032>
12. Albayrak Kaymak D. Üniversite danışmanlığında akran desteği: Bir bölüm akranlığı projesi uygulaması. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. 2008;(23): 22-29
13. Çalışkan T, Çınar S. Akran desteği: geçerlik güvenirlik çalışması. MÜSBED. 2012;(2): 1-7
14. Ceylan H. Yaşlanan Türkiye'de yaşlı bakım personeline duyulan ihtiyaç ve yaşlı bakım programlarının önemi. Ejovoc. 2015;4: 61-68
15. Cinar-Pakyuz S, Dedeli-Caydam O, Dogan SE, Deniz D. Does emotional intelligence affect peer support of nursing students? Med Science. 2017;21(88): 336-347
16. Kökcü Doğu Ö. Hemşirelik ve Ebelik 1. sınıf öğrencilerinin öğrenme stillerinin akran desteği ile ilişkisi. J Hum Rhythm. 2020;6(4): 147-160.
17. Küdür Çırpan F, Çınar S. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde akran desteği ile akademik başarı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. MÜSBED. 2013;3(4): 191-199

18. Çilingir D, Bulut E, Hintistan S. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. DEUHFD. 2017;10(3):137-143
19. Özdemir Ö, Bilgili N. Attitudes of Turkish nursing students related to ageism. J Nurs Res. 2016;24(3): 211-216. <https://doi.org/10.1097/jnr.000000000000131>
20. Canlı Özer Z, Terkeş N. Evaluation of nursing student's attitudes towards ageism in Turkey. Procedia-Social and Behavioral Sciences.2014;116: 2512-2515. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.602>
21. Vefikuluçau Yılmaz D, Terzioğlu F. Development and psychometric evaluation of ageism attitude scale among the university students. Turkish Journal of Geriatrics. 2011;14: 259-268.
22. Kuo CL, Turton MA, Lee-Hsieh J, Tseng HF, Hsu CL. Measuring peer caring behaviors of nursing students: scale development. Int J Nurs Stud. 2007;44(1): 105-114. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2006.07.025>
23. Tabachnick BG., Fidell L S, Ullman, J. B. Using multivariate statistics (Vol. 5) 2007 Boston, MA: pearson.
24. Ayyıldız İşcan N, Evcimen H. Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi. 2018; 6(2): 14-24.
25. Yazıcı Özbek S, Kalaycı I, Esin K, Tekin A. Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. YSAD. 2015;8(2): 77-87.
26. Oral B, Ener D, Gunay O, Çetinkaya F. Attitudes of Medical Faculty Students Toward Ageism: A Cross-Sectional Study From Kayseri. Erciyes Med J. 2021;43(4):343-9. <https://doi.org/10.14744/etd.2020.00878>
27. Rababa M, Hammouri AM, Hweidi IM, Ellis JL. Association of nurses' level of knowledge and attitudes to ageism toward older adults: cross-sectional study. Nurs Health Sci. 2020;22(3): 593-601. <https://doi.org/10.1111/nhs.12701>
28. Atasoy I, Özlem D. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde akran desteğinin önemi. J Hum Rhythm. 2017;3(1): 63-67.
29. Yelten G, Tanrıverdi S, Gider B, Yılmaz M. Üniversite öğrencilerinde akran desteği ve sosyal öz-yeterlik algısının değerlendirilmesi. Balıkesir Sağlık Bil Derg. 2018;7(1): 1-8. <https://doi.org/10.5505/bsbd.2018.36450>
30. Fışkın G, Doğan N. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ile akran desteklerinin incelenmesi. Pam Tıp Derg. 2020;13(3): 723-732. <https://doi.org/10.31362/patd.730211>
31. Rana C, Tambağ H, Hüzmeli ED, Duman F. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: bir üniversite örneği. Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.2020;6(1): 68-76. <https://doi.org/10.30569/adiyamansaglik.669761>
32. Yardımcı Gürel T. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. J Nurs Sci. 2019;11(4): 381-389. <https://doi.org/10.5336/nurses.2019-65924>
33. Moskal D, Whitaker H, Bernstein J, Maisto SA, Connors GJ. Evaluation of a web-based psychosocial education and peer support program for alcohol use concerns. Alcoholism Treatment Quarterly. 2021;(39); 366-382. <https://doi.org/10.1080/07347324.2020.1866473>
34. Borsari B, Carey KB. How the quality of peer relationships influences college alcohol use. Drug Alcohol Rev. 2006;25(4): 361-370. <https://doi.org/10.1080/09595230600741339>
35. Kurtkapan H. Gençlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: Nevşehir örneği. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi. 2019; 9(1): 220-237.
36. Pekince H, Aslan H, Erci B, Aktürk Ü. The attitudes of healthcare professionals in a state hospital towards ageism. J Public Health. 2018;26(1): 109-117. <https://doi.org/10.1007/s10389-017-0849-5>
37. Duru Asiret G, Kaymaz Turten T, Ozturk Copur E, Akyar I. Ageism attitude towards elderly: Young perspective. Int J Caring Sci. 2017;10(2): 819-827.
38. Yılmaz F, Yavuz Çolak M. The effects of intergenerational relations and ageing anxiety on attitudes toward ageism. ARInt. 2017; 8(2): 45-54.
39. Van Dussen DJ, Weaver RR. Undergraduate students' perceptions and behaviors related to the aged and to aging processes. Educational Gerontology. 2009; 35(4): 342-357. <https://doi.org/10.1080/03601270802612255>
40. K. Schwartz JPS, Lisa. Contact quality and attitudes toward the elderly. Educational Gerontology. 2001;27(2): 127-137. <https://doi.org/10.1080/03601270151075525>
41. Won J, Jang H. Factors influencing elderly care willingness of nursing students. Psychology and Education Journal. 2021;58(2): 2701-2712. <https://doi.org/10.17703/IJACT.2020.8.4.306>